

Hongkong 2005

Taustapaperi 1.

JOULUKUU 2005

Kehitysmaiden differentiaatio:

Tosiasioiden tunnustamista vai hajota ja hallitse –politiikkaa?

Teollisuusmaiden näkemyksen mukaan kehitysmaita ei kauppaneuvotteluissa voi enää käsitellä yhtenä kokonaisuutena, koska niiden koko, kehitystaso ja tuotantorakenne vaihtelevat niin suuresti. Teollisuusmaiden mukaan Kiina, Intia ja Brasilia eivät ole oikeutettuja samanlaiseen erityiskohteluun kuin esimerkiksi vähiten kehittyneet eli LDC-maat (Least Developed Countries).

Tätä aikaisempaa monisyisempää näkemystä kehitysmaista on WTO-jargonissa alettu kutsua "differentiaatioksi".

Maan kehitys- tai keskimääräisen tulotason käyttäminen mittapuuna kaupan vapauttamisesta päätettäessä ei kuitenkaan ota huomioon köyhyyden inhimillistä moninaisuutta. Köyhyys on absoluuttista hätää ja satojen miljoonien ihmisten osa myös keskituloisissa maissa. Esimerkiksi puolet äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä (eli alle dollarin päivässä ansaitsevat) asuu keskituloiseksi luokitellussa Intiassa.

Differentiaatio voi aiheuttaa myös ongelmia monille lähinnä nimellisesti keskituloiselle maalle kuten Kenia tai Bangladesh, joita uhkaa niputtaminen samaan kategoriaan muutaman suuremman vientivetoisen valtion kanssa. Tämä vaikeuttaisi merkittävästi niiden köyhyyden vastaista kamppailua.

Erilliskohtelu poikkeuksesta säännöksi

Jotkut kansalaisjärjestöt ovatkin ehdottaneet, että differentiaatiota ja siihen liittyvää erityis- ja erilliskohtelua tulisikin lähestyä sektorikohtaisesti eikä maakohtaisesti. Eri tuotannonalat voivat olla maasta riippuen varsin eri kehitysvaiheissa.

Käytännössä näin hyväksyttäisiin myös keskituloisten kehitysmaiden oikeus suojella vasta orastavia tuotannonalojaan. Niin Euroopassa, Yhdysvalloissa kuin Kauko-Idässäkin on käytetty tätä samaa teollisuuspolitiikan työkalua menestyksellä – Suomessa muun muassa 1980-luvulla telesektoria kehitettäessä.

Maataloudessa puolestaan hitaasti edenneet neuvottelut kehitysmaiden maakohtaisten erityistuotteiden (special products, SP) ja erityissuojalausekkeiden (special safeguard measures, SSM) määrittelemisestä ja lanseeraamisesta ovat järjestöjen mielestä oikeansuuntaista differentiaatiota.

Erytistuotteet ovat lista tuotteista, jotka maat määrittelevät itselleen tärkeiksi ja joiden kauppa on tämän tärkeyden perusteella suojattu määräajaksi.

Erytissuojalausekkeet puolestaan tarjoavat poikkeuksellisissa olosuhteissa mahdollisuuden tuotannon väliaikaiselle suojaamiselle, esimerkiksi nostamalla tullitasoa. G 33 -ryhmän kehitysmaat ovat myös sitä mieltä, että kaikkiin erityistuotteisiin tulisi automaattisesti voida soveltaa myös erityissuojalauseketta.

Edellä mainitut toimenpiteet ovat esimerkkejä niin kutsutusta erityiskohtelusta (Special and Differential Treatment), jolla WTO on pyrkinyt korvaamaan köyhille maille kaupan avaamisesta johtuvia kielteisiä seurauksia. Tämä on käytännössä tarkoittanut etupäässä erilaisia pitempiä siirtymäaikoja. Kehitysmaat ovat pitäneet pidennettyjä siirtymäaikoja riittämättöminä ja vaatineet pysyviä oikeuksia suojata joitain erityisen tärkeitä tuotteita.

Kepan vaatimukset:

- Suomen on nostettava kehityskysymysten käsittely etusijalle kauppaneuvotteluiden edistämiseksi.
- Kehitysmaiden erityiskohtelu on muutettava pysyväksi mahdollisuudeksi poiketa WTO-säännöistä, mikäli ne estävät ihmisoikeussopimusten velvoitteiden toteuttamista.
- Kehitysmaille tulee taata myös WTO:ssa mahdollisuus määrittää omat linjansa kehityksen, kasvun ja tuotannon monimuotoistamisessa.
- EU:n tulee lopettaa poliittisista tarkoituksista kumpuava mustavalkoinen differentiaatioon vetoaminen kehitysmaaleirin neuvotteluvoiman hajottamiseksi.

Lisätietoja Hongkongista:

Matti Hautsalo: kehityspoliittinen sihteeri, Kepa: 040-828 8373

Mika Railo, tiedottaja, Kepa: 040-590 3446

Helsingistä:

Sanna Jäppinen, tiedottaja, Kepa: 050-538 5908